

1. Answer the following in **not more than two sentences** :—

20

- (a) Explain the term 'Order Nisi' ?
- (b) What is an "ambiguous instrument" ?
- (c) What is noting and who does it ?
- (d) Explain Endorsement in blank ?
- (e) What is "Bank Rate" as per RBI Act, 1934 ?
- (f) What are the assets of the issue department of the Reserve Bank ?
- (g) What is "Legal Proceeding" under the Bankers 'Books Evidence Act, 1891
- (h) What is the qualification for appointment as "Presiding officer" of a Tribunal under Recovery of Debts due to Bank and Financial Institution Act, 1993 ?
- (i) What is the definition of "unclaimed deposits" under the Banking Regulation Act, 1949.
- (j) What is the definition of "Banking Policy" under the Banking Regulation Act, 1949.

2. Write short notes on any **four** :—

20

- (a) RBI as a banker and adviser to the government.
- (b) Bankers Book Evidence Act, 1891.
- (c) Regulation of managerial structure of banking companies under Banking Regulation Act, 1949.
- (d) Debt Recovery Tribunal.
- (e) Holder in due course.
- (f) Maturity of Promissory Note and Bill of Exchange and Calculation thereof.

3. Answer the following by giving reasons (any two) :—

12

- (a) State whether the following are promissory notes or not and give reasons :—
 - (i) I promise to pay 'B' Rs. 500 and to deliver to him my black horse on 1st March next.
 - (ii) I promise to pay to 'B' Rs. 500 on D's death, provided D leaves me a life interest in his property.
 - (iii) I acknowledge myself to be indebted to B in Rs. 2000 to paid on demand, for value received.
- (b) On 01-03-2010, a customer 'A' keeps a fixed deposit of Rs. 50 lakh in a bank in his own name for a period of five years and nominates 'B' as his nominee who is not related to him. A dies on 25-01-2014 and 'B' claims the deposit. 'C' the nephew of 'A' also claims the deposit under a will which has not been probated.

[TURN OVER

- (i) What are the provisions under the Banking Regulation Act, 1949 regarding nomination for payment of depositors' money.
- (ii) How should the bank deal with the claims of 'B' and 'C'?
- (c) Whether the Bank is justified in refusing the payment of a cheque in the following conditions. Give reasons :—
- (i) A cheque is issued on an account by 'A' on the funds of this account the bank has a set off against a loan taken by 'A'.
- (ii) A cheque is issued on the 21-01-2014 and is presented to the bank for payment on 21-5-2014.
- (iii) 'ABC' Bank receives a cheque dated 22-12-14 drawn by 'D' the cheque is presented for payment on 22-01-2015, the bank has been notified of the lunacy of 'D' as on 26-12-14.

4. Answer the following (any four) :—

48

- (a) What are the various presumptions as to Negotiable Instruments as to special rules of evidence.
- (b) What is crossing of a cheque? Explain the various types of crossings along with their effects.
- (c) Briefly discuss the provision of Banking Regulation Act, 1949 relating to :
- (i) Licensing of banking companies and their branches.
- (ii) Licensing of Co-operative (Urban) banks and their branches.
- (d) Discuss various provisions of Reserve Bank of India Act, 1934 and Banking Regulation Act 1949 relating to maintenance of Cash Reserve Ratio (CRR) and statutory liquid ratio (SLR).
- (e) What are the core functions of Reserve Bank as a central Bank of India?
- (f) Explain powers and functions of SEBI.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

१. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोनपेक्षा अधिक वाक्ये नसतील अशी द्या :-

२०

- (अ) 'ऑर्डर निसी' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 (ब) संदिग्ध दस्तऐवज म्हणजे काय ?
 (क) टिपण (नोटींग) म्हणजे काय ? ते कोण करते ?
 (ड) कोरे पृष्ठांकन स्पष्ट करा.
 (इ) रिझर्व्ह बँक कायदा १९३४ नुसार 'बँक रेट' म्हणजे काय ?
 (फ) रिझर्व्ह बँकेच्या इश्यू विभागाची मालमत्ता कोणती ?
 (ग) बँकर्स बुक एन्विडन्स अँक्टचे तरतुदीनुसार 'कायदेशीर प्रक्रिया' म्हणजे काय ?
 (ह) रिकव्हरी ऑफ डेब्ट्स ड्यू टू बँक्स कायद्याप्रमाणे न्यायाधिकरणाच्या (ट्रिब्युनलच्या) अध्यक्षपदाच्या नियुक्तीसाठी योग्यता (अर्हता) कोणती आहे ?
 (आ) बँकिंग रेग्युलेशन कायदानुसार 'दावा न केलेल्या ठेवींची' (अनक्लेमड डिपॉझिट्स) व्याख्या सांगा.
 (ज) बँकिंग नियंत्रण अधिनियम १९४९ प्रमाणे 'बँकिंग पॉलीसी' (बँकिंग नीती) ची व्याख्या सांगा.

२. कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा :-

२०

- (अ) रिझर्व्ह बँकेची सरकारची बँक व सल्लागार म्हणून भूमिका
 (ब) बँकर्स बुक एन्विडन्स अँक्ट
 (क) बँकिंग रेग्युलेशन अँक्ट, १९४९ अनुसार बँकिंग कंपनीच्या व्यवस्थापकीय रचनेचे नियंत्रण
 (ड) ऋण वसुली न्यायाधिकरण
 (इ) सम्यक अनुक्रम धारक
 (फ) वचनचिठ्ठी व हुंडीची परिपक्वता व त्याची गणती.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे कारणांसह द्या (दोन्नांतेही दोन) :-

१२

- (अ) खालील विधाने वचनचिठ्ठी आहेत की नाहीत ते सांगून कारणे द्या.
 (१) मी 'ब' यास पुढील १ मार्च रोजी रूपये ५००/- देण्याचे व माझ्या काळ्या घोड्याचा तावा देण्याचे वचन देतो.
 (२) मी 'ब' यास रूपये ५००/- 'ड' च्या मृत्यूनंतर देण्याचे वचन देतो, जर 'ड' याने त्याचे पालमत्तेमध्ये माझा हयातभरचा हक्क ठेवला तर.
 (३) मी 'ब' यास रूपये २,०००/- रकमेस ऋणी आहे असे कबूल करतो, जी रक्कम मागणी करताच द्यावयाची आहे व त्याचे मूल्य मला प्राप्त आहे.
 (ब) दि. ०१/०३/२०१० रोजी 'अ' नावाचा ग्राहक एका बँकेमध्ये ५० लाख रूपयाची ठेव आपल्या स्वतःचे नावे ५ वर्षांच्या कालावधीसाठी ठेवतो. सदर ठेवीस त्याने 'ब' यास आपला नॉमिनी नेमला, जो त्याचा नातेवाईक नाही. दि. २५/०१/२०१४ रोजी 'अ' याचे निधन झाले आणि 'ब' याने डिपॉझिटची रक्कम मागीतली 'क' या 'अ' याच्या भाच्यानेसुद्धा सदर डिपॉझिटची मागणी केली, एका मृत्युपत्राच्या आधाराने ज्या मृत्युपत्राचे प्रोबेट घेतलेले नाही.

- (१) डिपॉझिटरची रक्कम देण्यासंदर्भा बँकिंग रेग्युलेशन अॅक्ट १९४९ अनुसार नॉमिनेशनबाबत काय तरतुदी आहेत ?
- (२) 'ब' आणि 'क' च्या डिपॉझिट मागणी बाबत बँकेने काय करावे ?

(क) खालील परिस्थितीमध्ये चेकचे पैसे देऊन त्याचा आदर करण्यास बँकेने नकार देणे समर्थनीय ठरेल काय ? कारणे द्या.

- (१) 'अ' याने आपल्या खात्यावर चेक काढला आहे पण त्या खात्यामधील रकमेवर बँकेचा 'अ' च्या कर्जाखात्यावरील रकमेचा 'सेट-ऑफ' आहे.
- (२) चेक दि. २१/०१/२०१४ रोजी काढण्यात आला असून तो वटण्यासाठी बँकेमध्ये दि. २१/०५/२०१४ रोजी सादर करण्यात आला आहे.
- (३) 'ड' याने दि. २२/१२/२०१४ रोजी काढलेला चेक 'अबक' बँकेकडे दि. २२/०१/२०१५ रोजी वटण्यासाठी सादर करण्यात आला. मात्र 'ड' वेडसर झाल्याचे (ल्युनॅटिक) २६/१२/२०१४ रोजी बँकेला सूचित करण्यात आलेले आहे.

४. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही चार) :-

४८

- (अ) हस्तांतरिय दस्तऐवजांबद्दल पुराव्याच्या विशेष नियमांबद्दलची विविध गृहितके (प्रिझम्पशन्स) कोणती आहेत ?
- (ब) चेक रेखांकित करणे म्हणजे काय ? विविध प्रकारची रेखांकने व त्यांचे परिणाम सविस्तरपणे सांगा.
- (क) बँकिंग रेग्युलेशन अधिनियम १९४९ नुसार खालील बाबतच्या तरतुदी स्पष्ट करा :
- (१) बँका व त्यांच्या शाखा उघडण्याचे परवाने
- (२) सरकारी बँका (नागरी) व त्यांच्या शाखा यांचे परवाने.
- (ड) रिझर्व्ह बँक कायदा व बँकिंग रेग्युलेशन कायद्यानुसार राखीव रोखतेचे प्रमाण (कॅश रिझर्व्ह रेशिओ) व कायदेशीर तरलतेचे (स्टॅट्युटरी लिक्विडिटी) प्रमाणासंबंधी तरतुदी स्पष्ट करा.
- (इ) रिझर्व्ह बँकेची भारताची केंद्रीय तथा मध्यवर्ती बँक म्हणून कोणकोणती प्रमुख (कोर) कार्ये आहेत ?
- (फ) सेबीचे अधिकार व कार्य सविस्तरपणे स्पष्ट करा.